

Ha tancat la rellotgeria Viñolas del carrer de la Font

Joaquim Pera Isern
Centre d'Estudis Canetencs

The Viñolas watchmaker's shop in La Font Street has closed

Aquest article vol ser un homenatge a una botiga històrica i emblemàtica de Canet de Mar, un negoci que ha tancat aquest any 2023 després de 70 anys d'activitat. Un homenatge que pot ser extensiu a moltes altres botigues, avui desaparegudes dels nostres carrers. En aquest fem una breu semblança professional d'aquesta família de mestres rellotgers, un ofici que desapareix i deixarà un buit important al nostre poble.

Paraules clau: Rellotgeria Viñolas, rellotges, rellotger, carrer de la Font de Canet de Mar.

This article aims to be an homage to an historic and emblematic shop in Canet de Mar, a business which has closed this year 2023 after 70 years of activity, an homage which can be extended to many other shops which have today disappeared from our streets. The article presents a professional portrait of this family of watchmakers, a trade that is disappearing and which will leave an important gap in our town.

Key words: *Viñolas watchmaker's shop, watches, clocks, watchmaker, clockmaker, Font Street in Canet de Mar.*

Aquest escrit no té més voluntat que la de deixar constància per a la història del comerç de Canet d'aquesta botiga que ja la podríem qualificar com a històrica, una d'aquelles botigues que acostumem a qualificar com «de tota la vida», i que poc a poc van tancant i transformant l'aspecte dels nostres carrers. Tanmateix la fesomia del carrer de la Font no serà la mateixa a partir d'ara, i el llum de l'aparador de Can Viñolas restarà apagat per sempre més darrera una persiana anònima, una casa particular o un nou local de restauració, qui sap. Tot i així, la vida ciutadana del carrer de la Font queda de moment assegurada pel gran moviment que generen els quatre establiments de menjar i beure que s'hi concentren, però el comerç tradicional, aquell d'ofici, ha perdut un dels seus puntals històrics.

El dia 31 de març l'emblemàtica Rellotgeria i Joieria Viñolas del carrer de la Font va abaixar la persiana per sempre. En Josep Viñolas Subirana, que ha regentat l'establiment els darrers 35 anys, ha estat el darrer mestre rellotger que ha tingut Canet i amb ell s'acaba una nissaga familiar de rellotgers que havia començat el seu avi Esteve Viñolas i Oms; la va consolidar el seu pare Ramon Viñolas i Fulladosa,

i ell, en Josep, l'ha continuat amb empenta fins a dia d'avui. Durant més de 80 anys els rellotgers Viñolas han marcat puntualment el temps dels canetencs. Fins a darrera hora i darrer minut en Josep Viñolas ha estat darrera el taulell o al taller de la rebotiga, concentrat en la seva feina d'obrir rellotges i fent reviure mecanismes que feia anys s'havien aturat en el temps.

No és pas que en Josep hagi acabat la corda (tot fent un símil del ram), doncs conserva ulls i dits prou afinats; capaç, encara, d'operar amb solvència aquestes petites màquines de precisió. La raó que hagi tancat el negoci és molt simple, senzillament li ha arribat l'hora de la jubilació, i en no tenir successors que segueixin amb el negoci familiar ha hagut de plegar la botiga, a contracor, tot sigui dit. «Tempus Fugit» porten inscrit a l'esfera alguns rellotges i aquest temps li ha arribat també a ell, quina paradoxa per a un rellotger!

De segur que molts canetencs van passar pel taulell dels Viñolas buscant aquell anell de compromís o de casament, aquell rellotge de polsera suís per impressionar o un despertador per a no fer tard a la feina. Tot això es va acabant, poc a poc els mòbils i els *smartphones* han anat substituint aquells enginyes

mecànics que ens marcaven l'hora o ens despertaven; però sortosament encara queden persones que saben apreciar i lluir al canell de la mà un rellotge *vintage* sigui de marca o no (jo entre ells, per no esmentar els col·leccionistes de rellotges que també han contribuït a fer que aquest món de la rellotgeria no desaparegui).

La meua relació amb en Josep Viñolas va començar a darrera hora, però ha estat intensa, una llàstima, doncs vam connectar de seguida amb interessos comuns. Fa uns mesos vaig entrar a la botiga portant una relíquia familiar aturada en el temps. Vaig dipositar el rellotge sobre el taulell, talment com en una taula d'autòpsies; immediatament els ulls d'en Josep es van il·luminar davant del repte de ressuscitar aquella andròmina. Efectivament, mesos més tard el meu rellotge de rateta tornava a pendular com el primer dia.

Farem una breu sinopsi biogràfica dels Viñolas que han estat al capdavant del negoci familiar i que han marcat el pas de les hores d'aquesta botiga canetenca.

Va ser talment una casualitat que l'avi, Esteve Viñolas, s'iniciés en el món de la rellotgeria. Consta en els arxius familiars que el dia 7 de novembre de 1913, l'avi Esteve, que fins aleshores havia treballat com a mecànic de maquinària a l'empresa tèxtil Jover, Serra y Cia, va marxar de Canet per provar fortuna a l'estranger tot fent valer les seves dots de bon mecànic; va fer cap a la localitat francesa de Troyes on el va contractar la prestigiosa empresa *Société Générale de Bonneterie* com a mecànic especialista en el muntatge de màquines Cotton. Per a més seguretat havia arribat a França amb una carta de recomanació a la butxaca, feta pels seus antics patrons, els fabricants Jover-Serra, una prova fefaent que tenien plena confiança amb en Viñolas i que pensaven que sempre els faria quedar bé com a bon mecànic allà on anés. Explicava l'avi Viñolas que en aquells temps a França les setmanades les cobrava amb monedes d'or (sic). En Viñolas, home auster, lluny de deixar-se portar per les temptacions que li oferia la Belle Époque francesa d'aquell temps, molt diferent, enlluernadora i infinitament més atractiva per a un jove que les privacions del Canet que havia conegut, va decidir no deixar-se arrossegar per la temptació i aprofitar més el temps. Com a bon canetenc en sortir de la feina a la fàbrica va decidir anar «a fer hores» (mai més ben dit) a una cèntrica rellotgeria de Troyes, la Tremolières; en aquell taller de rellotgeria va entrar en contacte per primera vegada amb uns nous mecanismes: eren despertadors i rellotges de paret; unes màquines molt més petites i delicades que no pas els cottons que coneixia tan bé; per a ell això va ser un repte i alhora una gran descoberta, com veurem després. En el fons els rellotges no deixen de ser més que màquines, més petites i delicades, però màquines al cap i a la fi. Desgraciadament per a l'Esteve, les noves expectatives que se li començaven a obrir a França van quedar sobtadament estroncades arran

L'avi, Esteve Viñolas, davant la rellotgeria Tremolières (Troyes, França) l'any 1914.

Alumnes estudiants de mecànica tèxtil de l'Escola de Teixits de Punt de Canet a mitjans dels anys 40. En Ramon és el setè per la dreta. Entre els alumnes també identifiquem en Josep Rovira Fors.

de l'esclat de la Primera Guerra Mundial, un conflicte que va trastocar tota la societat francesa i en conseqüència els plans de futur de l'operari Viñolas. En trobar-se a la ciutat de Troyes, molt propera al front de guerra i davant la gran inestabilitat que hi havia al país, l'avi Esteve va prendre a contracor l'assenyada decisió d'abandonar l'aventura francesa i tornar a Canet. Havent arribat ja a Canet a l'Esteve Viñolas no li va ser difícil reemprendre la seva feina de mecànic en el ram del tèxtil i, com a home inquiet que era, ja no es va conformar només en remenar màquines de teixir mitjons i va voler encetar una nova iniciativa, tot posant en valor els recents coneixements en rellotgeria adquirits en aquells pocs mesos viscuts a França. Poc a poc i tirant del boca orella es va anar fent un nom en la reparació de rellotges a Canet, compaginant així les dues feines. Van passar els anys i el seu fill Ramon també es va iniciar en els dos oficis del seu pare. En Ramon va formar-se en els tallers mecànics de l'Escola de Teixits de Punt i seguint els passos del pare va començar a treballar com a mecànic de maquinària tèxtil; cottons, tricotoses i rellotges havien estat el seu entorn natural a casa seva des de sempre. Agafant temps d'on podia va anar fent hores d'aprenent a casa d'un rellotger d'Arenys; passant els mesos l'afició pels rellotges va anar agafant més

força, fins el dia que a la balança dels seus interessos hi pesà més la rellotgeria que no pas la maquinaria tèxtil. Va ser l'any 1954 quan en Ramon Viñolas va prendre la determinació que li va canviar la vida i es va plantar de rellotger amb botiga pròpia, al carrer de la Font núm. 23, on sempre hi ha estat al llarg d'aquests 70 anys. Va començar amb un petit aparador situat a l'entrada de casa seva, on mostrava al públic canetenc un selecte repertori de rellotges i despertadors que exposava a mode de reclam del seu negoci incipient. Aquell primer expositor va passar, pocs anys després, a agafar ja forma de botiga amb molt més gènere exposat i el tendal protector corresponent per tal de que el sol no malmetés les delicades peces que allí s'hi oferien; tot ampliant el negoci amb una selecta oferta de joieria. En tota la seva trajectòria professional en Ramon va comptar amb l'ajut i complicitat de la seva esposa Dolors Subirana que es va integrar plenament en el negoci en la part més comercial de la botiga.

Passem ara a referir-nos al fill d'en Ramon, en Josep Viñolas Subirana, el darrer rellotger de la nissaga. M'explicava en Josep que el fet de viure

tota la família dins el mateix immoble on hi havia la botiga resultava difícil a vegades diferenciar on acabava la rellotgeria i on començava el menjador. Creiem que aquesta convivència diària dins d'aquest entorn, envoltat de rodes, agulles, pinyons i tic-tacs van portar a en Josep a aficionar-se molt aviat als mecanismes que marcaven el temps; recorda com ja des de petit jugava amb desferres de rellotges i despertadors, muntant i desmuntant; reconeix que no li van caldre pas jocs d'arquitectura o de Meccano per entretenir-se, tan sols amb els rellotges vells ja

Carnet del gremi de rellotgers d'en Ramon Viñolas.

A l'esquerra, primer aparador de la Rellotgeria Viñolas l'any 1954 i a la dreta, la Rellotgeria Viñolas l'any 1960.

donava sortida al seu enginy. Al taller dels Viñolas cada entrada de rellotges suposava un repte per a l'enginy del mestre, la majoria eren per restaurar: rodes gastades, soneria espatllada, engrut en els mecanismes, corcs a les caixes, etc., aquestes eren les principals malures que afectaven els rellotges de paret, de taula, carillons, cu-cuts, etc., alguns d'ells veritables peces de museu, rellotges que una vegada restaurats segurament encara avui presideixen algun menjador canetenc.

Una curiositat que jo desconeixia del món dels rellotgers és que amb motiu d'una reparació, aquests fan una marca personal, imperceptible, a l'interior de les caixes, que els permet saber l'any i per quines mans han passat en anteriors reparacions de la màquina, d'aquesta manera es poden computar les intervencions, a mode de cartilla sanitària històrica del rellotge.

El pare, veient l'interès i aptituds que mostrava el noi, va marcar-li els primers passos en l'ofici; però, a diferència d'ell, el va animar a fer una formació més acadèmica en el ram que no pas la que ell havia tingut, i van decidir que en Josep seguiria uns estudis reglats i especialitzats com a mestre rellotger a l'Escola Oficial de Rellotgeria de Barcelona. Sota el mestratge del seu pare recorda que als 14 anys va desmuntar el seu primer rellotge, un Lepine de butxaca de l'any 1900. També havia estudiat alguns llibres de rellotgeria que el seu pare feia servir en el taller familiar; convé recordar que l'ofici de rellotger obliga a un aprenentatge i reciclatge constants per tal d'estar al dia en els avenços mecànics de la moderna

rellotgeria. En el transcurs de la nostra conversa en Josep esmenta calibres i detalls tècnics de rellotges de polsera dels anys 70's: Felsa, FHF, ETS, Bure, BFG, FE, ST, UT, etc., m'ho explica com si els hagués de conèixer tothom..., així com també referències de les grans marques suïsses: Omega, Cyma, Zenith, Certina, Helvetia, Rolex, etc. El pas d'en Josep Viñolas per la prestigiosa Escola Oficial de Rellotgeria de Barcelona, on va coincidir amb grans professors del ram com ara l'Eduard Farré o en Ramon Beseràn, mestres dels qui guarda un gran record i estima, li va suposar adquirir una formació de primer nivell, un aprenentatge que va completar amb estades a diferents fàbriques de Suïssa; convertint-se amb el pas dels anys en un reputat mestre rellotger, molt respectat a tot Catalunya dins del gremi, tot sigui dit.

Aspecte de la botiga remodelada l'any 1987.

Josep Viñolas remenant rellotges a la botiga

Va ser l'any 1987, quan es va jubilar el seu pare Ramon, que en Josep agafa definitivament les regnes del negoci, i per tal de marcar el seu criteri en el nou model de negoci va fer remodelar de dalt a baix l'antiga botiga dels 60's, introduint encertats aires de modernitat, dissenyant ell mateix el mobiliari i l'espai. Val a dir que en el moment de tancar, la botiga encara no havia perdut el caràcter i estil personal que li havia donat en Josep feia 35 anys. En Josep Viñolas, un home amb iniciatives i empena, també va treballar per a la dinamització del comerç local, va presidir durant 8 anys l'Associació de Botiguers i Comerciants de Canet, donant a l'entitat l'impuls necessari per la modernització del comerç, que aleshores es trobava força estancat; aquesta iniciativa els va reportar un reconeixement oficial de la Generalitat amb la distinció de millor associació

de comerciants de Catalunya durant dos anys consecutius.

El rètol que presidia l'entrada de la botiga (i que va desaparèixer el mateix dia del tancament), anunciava l'establiment com «Joies i Relotges Viñolas». La venda de joies va ser el complement necessari del negoci familiar; ambdues especialitats acostumen sempre a anar de bracet a les botigues del ram. En Josep em deia amb l'orgull de qui sap el que té entre mans que «per sobre de tot jo soc i em considero rellotger, no soc un venedor de rellotges, que és una cosa molt diferent».

Com a epíleg d'aquest escrit vam acordar que reproduiríem, a mode de comiat dels Viñolas, un article del periodista Francesc Marc Àlvaro, publicat recentment a la premsa. És un escrit fet amb motiu del tancament d'una coneguda rellotgeria barcelonina; un escrit que va emocionar especialment a en Josep Viñolas, doncs s'hi va veure reflectit ell mateix en gairebé totes les seves ratlles. És aquest:

M'explica que es jubilarà aviat i tancarà el negoci. Ja se sap, els seus fills s'han dedicat a altres coses i arriba el moment d'abaixar definitivament la persiana. A diferència dels establiments emblemàtics de Barcelona que no poden fer front als nous lloguers i generen un debat sobre la conveniència de dedicar recursos públics a salvar comerços, aquest rellotger veterà de la meua ciutat plegarà discretament, sense fer soroll, i sense prémer el botó de les nostàlgies. L'home es jubila, tanca la botiga, diu adeu, llevat de la seva fidel clientela, ningú en farà cas. Tot passarà enmig d'una indiferència granítica, amb aquesta normalitat amb que sempre han tancat i obert negocis. Ell m'ho conta amb tranquil·litat i només li noto un neguit i un cert disgust quan afirma que «s'està perdent l'ofici».

Quan ell diu «ofici» vol dir ofici de rellotger. Ser rellotger- entenc ràpidament- no vol dir només comprar i vendre rellotges, és tota una altra cosa. S'atura un instant rere el taulell i evoca els seus començaments. Va aprendre l'ofici a partir dels catorze anys, a l'antiga Escola de Rellotgeria de Barcelona, al carrer Boters, que havien muntat i pagaven les grans firmes suïsses del ram per formar personal solvent. Després de passar per l'escola, va fer d'aprenent i, amb el temps, es convertí en un professional expert que, un cop va haver treballat per a moltes empreses del sector, va obrir la seva botiga. Tota una vida remenant rellotges. Tota una vida donant corda.

Quan ell diu «rellotges» no vol dir productes que funcionen gràcies a l'electrònica i que -segons precisano tenen cap secret ni requereixen

cap habilitat especial. Quan ell parla de rellotges es refereix, principalment, a objectes mecànics de precisió que s'havien de fabricar i ser reparats per mans bones i delicades, i amb una dedicació digna del monjo i de l'artista.

El rellotger que plega reflexiona davant meu: cada dia queden menys rellotgers d'ofici que siguin capaços de desenvolupar amb èxit una activitat que demana intuïció, experiència i paciència. M'explica - i la informació em deixa astorat- que a Suïssa les marques més reputades de rellotgeria repesquen amb bons sous els jubilats perquè continuïn treballant, atès que falten mans destres que es puguin fer càrrec de certes fabricacions amb l'eficàcia i la qualitat que pertoqueu, el rellotger com a minoria sàvia a punt de desaparèixer és un tema de gran novel·la. Abans van desaparèixer també els basters o els linotipistes, per exemple.

«Que faràs quan et jubilis?», li demano abans d'anar-me'n. «Continuaré remenant rellotges a casa, per hobby, en tinc uns quants que són veritables peces de museu», diu somrient. Diguem-ne passió. «I em dedicaré a escoltar el cor dels rellotges més grans, és una meravella», afegeix.

Al fil del que va escriure el col·lega rellotger barceloní li he volgut fer la mateixa pregunta en aquest moment de la conversa. Que faràs ara que t'has jubilat, Josep?; ell em contesta amb certa nostàlgia del temps passat, però amb la determinació d'haver sospesat molt bé la seva nova singladura i em diu: «miraré de continuar arreglant rellotges que és el que ha estat la meua vida. Ho faré mentre tingui la vista bona i els dits em responguin, no puc trencar d'un dia per l'altra amb la meua passió». Li responc, «Doncs en 'Hora Bona' Josep i que continuïs sent feliç en aquesta nova etapa en la que estic segur no 'Perdràs el Temps'».

Josep Viñolas davant la botiga, pocs dies abans de tancar. Març 2023